

AYLIK BÜLTEN

Stratejik Görünüm

Sayı 1

Eylül 2023

Küresel Jeopolitik Görünümü: Bölgesel Gelişmeler

AFRİKA'DA DARBELER DEVAM EDİYOR

Afrika darbelerle anılan bir kıta. 1950 yılından günümüze 200 darbe girişimi meydana geldi ve bunların yarısı başarılı oldu. 2000'li yıllarda göreceli bir istikrar ve kısmi demokratikleşme dönemini takiben son bir kaç yılda darbeler artmaya başladı. Sudan, Mali, Çad ve Burkina Faso'da yönetimler değişti. 31 Ağustos'ta Gabon'daki darbe, son yıllarda gerçekleşen bir dizi darbenin sonucusu ve Nijer'de askerlerin kontrolü ele geçirmesinden sadece bir ay sonra gerçekleşti.

Yaşanan darbelerin gerçek nedenleri ülkelerin ve kıtanın sosyo-ekonomik ve siyasi dinamikleriyle yakından ilişkili. Kötü yönetimler, kleptokratik liderler, dışlayıcı kimlik siyaseti, kurumsallaşmamış devlet sistemleri ve sömürgecilik mirası darbelerin temel nedenler arasında. Bununla birlikte büyük güçlerin Afrika'da yürüttükleri jeopolitik mücadele de darbelerin arkasındaki ana faktörlerden biri. Son yıllardaki darbelerde, başta Fransa olmak üzere Batı'nın Afrika'daki etkisine karşı Rusya ve Çin'in hamlelerinin payı olduğunu vurgulamak gerekir. Bununla birlikte Afrika'da sömürülecek kaynak bırakmayan Batı'nın kıtayı zenginliklerinden ziyade sorunlarıyla yükselen güçlere bıraktığı da dikkate alınması gereken bir iddiadır. (Foto: The Guardian)

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞINDA DEĞİŞENLER

Rusya-Ukrayna savaşında bu yıl bahar aylarında Ukrayna ordusunun karşı taarruzu başlamıştı. ABD ve Avrupa ülkelerinden verilen tanklar, zırhlı araçlar ve uzun menzilli ateş destek vasıtalarına ve Rus ordusunun moral kaybına güvenen Ukrayna, umduğunu hemen bulamadı ve Rus hatlarını yaramadı. Ancak başarılı bir stratejiyle Rus geri bölgesindeki hedefleri vurmaya başladı.

Sıklet merkezini Zaporijya oblastında teşkil eden Ukrayna ordusu, Rus savunmasının ilk hattını kırmak için savaşıyor. Ukrayna, cephede mevcut taarruzunu ve derinlikte yıpratma saldırılarını koordineli bir şekilde sürdürebilirse Rus savunmasında girmeleri genişletip yarmaya dönüştürebilir ve savunmanın dayanak noktalarına el atabilir, Kırım'ın kara bağlantısını kesebilir. Bu hareketin başarısı her koşulda Batı'nın Ukrayna'ya uzun süreli askeri desteğine bağlı. Rusya'nın seçenekleri gittikçe azalıyor ancak dayanıklılığı uzun süreli. Bu aşamada nükleer bir seçeneği masaya sürmek de çok kolay görülmüyor.

FOTOĞRAF: REUTERS

SAVAŞ VE TİCARET

Rusya ve ABD'nin Ukrayna krizi ve diğer jeopolitik gerimler nedeniyle neredeyse açık bir savaşın eşiğinde olduğu ve bunun 3. Dünya Savaşına yol açacağı şeklindeki yorumlarla sıklıkla karşılaşıyoruz. İki ülkenin örtülü ve açık hamleleri ve özellikle ABD'nin Rus ekonomisini çökertmeyi yönelik çabaları komplo teorilerine de zemin hazırlıyor.

Durum böyle olmakla birlikte iki ülkenin ticaretinde hız kesmeyen alanlar da yok değil.

ABD'nin Rusya'dan uranyum ithalatı 2023'ün ilk altı ayında 2 kattan fazla artmış. ABD'nin kendi uranyum yatakları var, ancak bunlar büyüyen nükleer enerji sektörünü beslemek için yeterince geliştirilmemiş. ABD, ham uranyumu yakılabilir U235'e dönüştürmek için yeterli işleme gücüne sahip değil. ABD'nin Rusya'nın U235 ithalatına bağımlılığını kırmasının en az beş yıllık yoğun yatırım gerektirdiği değerlendiriliyor.

ABD ve Avrupa, nükleer teknoloji ve yakıt Ruslara karşı uygulanan yaptırım listeleri dışında tutuyor. Bu durum Moskova'ya mevcut jeopolitik açmazda avantaj sağlıyor.

ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER: GÜÇ VE TEHDİT

Tarihler 16 Eylül 2007'yi gösterdiğinde, Bağdat'ın Nisur Meydanı'nda silahsız Iraklı sivillere rasgele ateş açılmış ve bir katliam yaşanmıştı.

Fotoğraf: <https://tidingsmedia.org/blog/nisour-square-massacre>

Onlarca Iraklı'nın hayatını kaybettiği katliamdan ABD'nin özel askeri şirketi Blackwater sorumlu tutuldu.

Fotoğraf: <https://blackwaterworldwide.com/products/blackwater-morale-patch.html>

Blackwater'ın yaptığı katliam ve insan hakları ihlalleri sadece Bağdat katliamı ile sınırlı değildi. Farklı ülkelerde çok sayıda olayın sorumlusuydu. Blackwater bu işlerde yalnız da değildi. Çok sayıda ülkenin onlarca şirketi benzer olaylara karışmıştı. Şirketin ismi ABD Savunma Bakanlığından milyarlarca dolarlık ihaleler aldığı için öne çıkmıştı.

Tarihler 2022 Şubat ayını gösterdiğinde ise Wagner'in adı duyuldu. Rus Wagner, 2014'de Putin'in yönlendirmesi ile kurulmuştu. Rusya Ukrayna'yı işgale başlayıp ordusuyla hedeflerini ele geçiremediğinde Wagner ortaya sürüldü ve acımasızlığı ile ün saldı. Wagner uyguladığı sınır tanımayan şiddet ile başarılar da kazandı ve kısa sürede paralel orduya dönüştü. Gittikçe güçlenen Wagner Haziran 2023'te Putin'e ya da Rus ordusuna karşı isyan etti. Belarus lideri Lukaşenko'nun ara buluculuğunda isyanı sonlandıran Wagner lideri Prigojin Belarus'a gitti. Temmuz ayında ise Wagner grubunun askerlerinin çoğunun Belarus'a intikal ettiği açıklandı. 23 Ağustos 2023 tarihinde Prigojin'in uçak kazasında öldüğü bildirildi.

Wagner'in Rusya'da Putin'e karşı mı isyan ettiği, Putin tarafından orduya karşı mı kullanıldığı, uçak kazasında ölüp ölmediği soruları tam olarak yanıtlanmış değil.

Fotoğraf: <https://www.setav.org/10-soruda-rusyanin-parali-savascilari-wagner-group/>

Geçmişe Orta Çağ'a uzanan ancak günümüzde tamamen farklılaşmış olan özel askeri şirketler, hareket planlaması, istihbarat, soruşturma, keşif ve gözetleme, her türlü uçuş operasyonu, askeri teçhizat bakımı, eğitim ve askeri bakım ve teknik destek gibi askeri hizmetleri ücret karşılığında sağlayan tüzel kişiliklerdir. Bu tür şirketlerin ilk örneklerinden günümüze kadar ortaya çıkan beş genel tipi dikkat çekmektedir.

Güney Afrika modeli, Executive Outcomes'ın (EO) işleyiş tarzına dayanmaktadır. Yaklaşımı geleneksel paralı askerlerin yaklaşımına yakındır. Bunlar özerk askeri hareket yürüten ve modellerini faaliyet gösterdikleri ülkenin kaynaklarından finanse eden özel ordulardır. Bu tür şirketler Afrika'da diktatörlükler tarafından halk ayaklanmalarını bastırmak için kiralanmışlardır.

ABD Blackwater modeli 'askeri girişimcilik' olarak tanımlanıyor. Bu tür şirketler devletin geleneksel silahlı kuvvetleriyle bütünleşir ve onları güçlendirir. Neoliberal dönüşümde savunma hizmetleri de özelleştirildikçe özellikle Batı ülkelerinde bu tür şirketler artmıştır.

Wagner modeli ise her iki modelden de öğeler almış, insan hakları ve uluslararası hukuku tamamen yok saymıştır. Wagner Rus dış politikasının bir vasıtası olarak çok sayıda Afrika Ülkesinde, Venezüella ve Ukrayna'da faaliyet göstermiş, çatışmalara girmiş ve darbelerin arkasında yer almıştır.

Dördüncü model AB yaklaşımıdır. AB, yurtdışındaki sertifikalı özel şirketleri esas olarak delegasyonlarının ve personelinin güvenliğini sağlamak için kullanıyor. Aynı zamanda Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası kapsamındaki misyon ve operasyonlarını desteklemek için yakın koruma, yerleşkelerin korunması, gözetleme ve keşif, eğitim ve lojistik destek, havadan ikmal hizmetleri alıyor.

Beşinci model ise darbe tehdidi hisseden liderlerin düzenli ordunun gücünü bölmek ve dengelemek için kurdukları etnik bağlılıklara dayanan özel yapılarıdır. Bu tür model az gelişmiş ve demokratik olmayan ülkelerde yaygındır.

Private Military companies a rising challenge

LEGITIMACY & ACCOUNTABILITY
PMCs often operate outside legal boundaries with little care for Human Rights

STATE SOVEREIGNTY
challenging the monopoly of legitimate force

PERFORMANCE
despite a high level of experience, loyalty might be challenged by financial objectives

THREAT TO PEACE AND STABILITY
more PMCs could mean escalating or prolonging conflicts or create new ones to support their business model

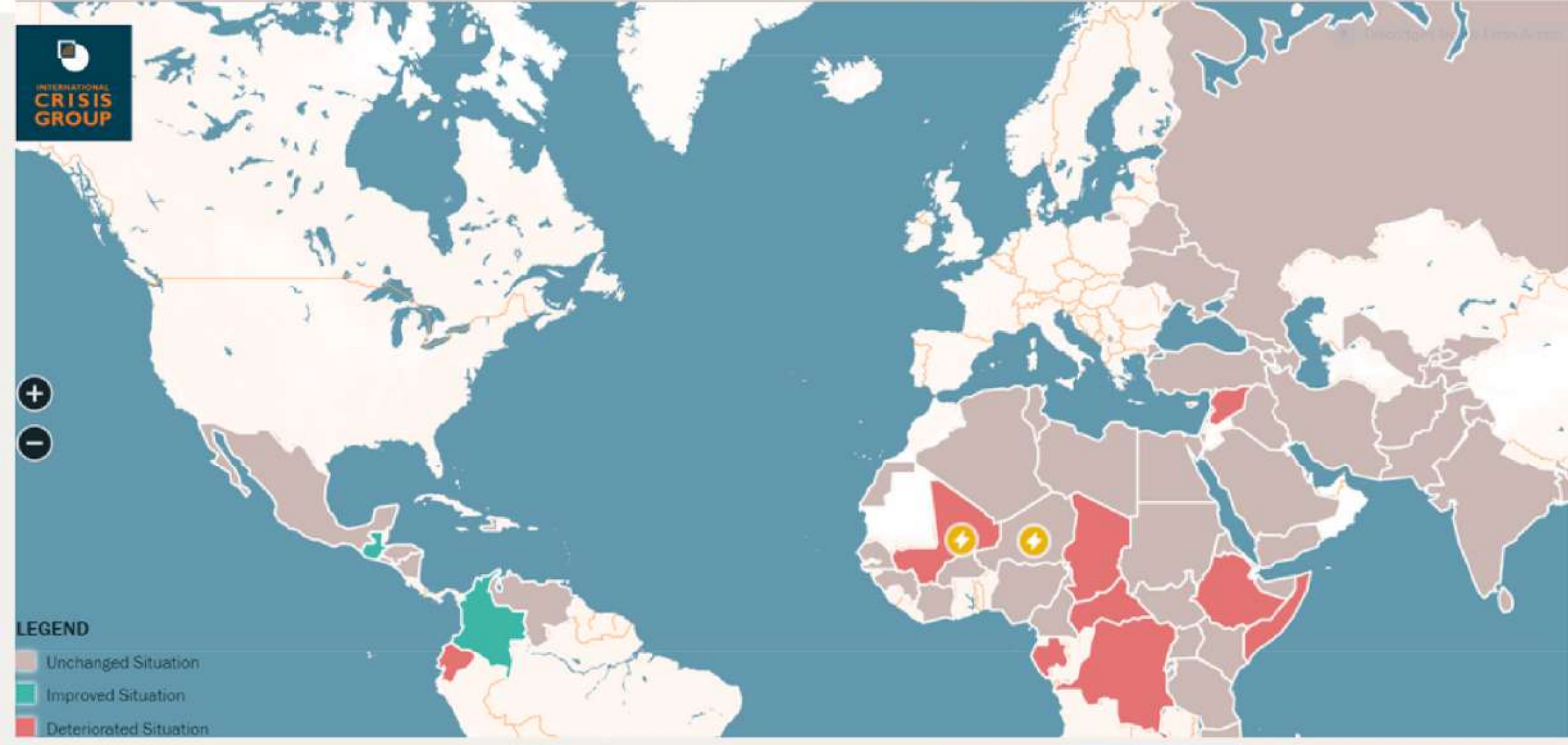
POST CONFLICT
What future for the personnel and their weapons once the conflict is over?

Fotoğraf: <https://www.consilium.europa.eu/media/66700/>

Özel askeri şirketler devlet kurumlarının zayıflamasına, profesyonel askeri davranışın zarar görmesine neden olurlar. Özel kuruluşların geleneksel olarak devletin ayrıcalığı olan alanlar

üzerinde yetki kullanması devlet meşruiyetini zayıflatan başlı başına bir sorundur. Özel askeri şirketler mensupları önceki geçmişleri ve mevcut irtibatları ile devletlerin hassas bilgi ve sistemlerine erişerek çıkarların çatışmaya başladığı anda ciddi tehdit oluştururlar.

DÜNYADA ÇATIŞMALARIN DURUMU

Uluslararası Kriz İzleme Grubu (Crisis Watch) değerlendirmelerine göre, Ağustos 2023 ayında dünyada ülke bazında yaşanan büyük çaplı kriz ve çatışma durumlarında küçük değişimler olurken genel trend aynı kaldı.

Mali'nin kuzeyinde hükümet güçleri ile eski isyancılar arasında 2015'teki barış anlaşmasından bu yana ilk kez ciddi çatışmalar yaşandı. Ülkeden Eylül ayında BM misyonunun geri çekilmesi devam ederken daha fazla şiddet görülebileceği tahmin ediliyor.

Batı Afrika Bölgesel Örgütü ECOWAS, Temmuz ayındaki darbenin ardından Nijer'de anayasal düzeni sağlamak için güç kullanma tehdidinde bulunmaya devam etti. Herhangi bir müdahalenin Nijer'i ve daha geniş bölgeyi savaşa sürükleyebileceği değerlendiriliyor.

Bunların dışında Ağustos ayında kötüleşen on bir durum söz konusudur. Bunlar arasında dikkat çekenler şunlardır.

Gabon'da, yetkililerin üçüncü dönem için yeniden seçildiğini duyurmasının ardından askerler, Devlet Başkanı Ali Bongo'nun yönetimini ele geçirdi. Suriye'de, Rusya hava saldırılarını yenilerken, rejim ile kuzeybatıdaki El Nusra arasında büyük bir çatışma çıktı. IŞİD ise ise ülkenin merkezine saldırılarını artırdı.

Dünyada çatışmaların yanında barış girişimleri de söz konusu. Nitekim Kolombiya Hükümetinin Ulusal Kurtuluş Ordusu grubuyla imzaladığı ateşkes yürürlüğe girdi. Ateşkes "Kalıcı ve kapsamlı barış" çabalarında ileriye doğru atılan önemli bir adıma işaret ediyor. Guatemala'daki başkanlık seçimleri adli ve diğer müdahalelere rağmen gerçekleşti ve görevden ayrılan cumhurbaşkanının da desteklediği merkez sol aday Bernardo Arévalo'nun ezici bir zaferiyle sonuçlandı.

Kaynak: <https://www.crisisgroup.org/crisiswatch#overview>

KÜRESEL BARIŞ ENDEKSİ 2023

Avustralya merkezli Ekonomi ve Barış Enstitüsü (IEP) 2023 Küresel Barış Endeksi'ni açıkladı.

Endeks; çatışmalardaki can kayıpları, cinayet oranı, silah sahipliği, silah satışları, terör eylemleri, siyasi istikrar gibi 23 gösterge dikkate alınarak oluşturuluyor. Endeksle birlikte yayınlanan rapor ise önemli bulgular, eğilimler, çatışma potansiyeli taşıyan noktalar, şiddetin ekonomik sonuçlarının yanında barış çabalarını da içeriyor.

2023 endeksinde 163 ülke değerlendirildi. İzlanda en huzurlu ve istikrarlı, Afganistan ise en sorunlu ülke durumunda. Türkiye, İran'la birlikte 147'nci sırada (Türkiye, 2008'de 138'inci sıradaydı). Türkiye, 36 ülkenin bulunduğu Avrupa kategorisinde ise en son sırada yer aldı.

Raporda, Türkiye'nin, sadece Suriye ve Dağlık Karabağ'daki çatışmalarda olduğu gibi yakın çevresinde değil, Somali ve Libya dahil uzak coğrafyada etkisini artırmaya çalıştığı yorumu yapılıyor.

<https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2023/06/GPI-2023-Web.pdf>

2023
GLOBAL
PEACE
INDEX

A SNAPSHOT OF THE
GLOBAL STATE OF PEACE

NATO ZİRVESİ 2023

FOTOĞRAF: NATO

NATO 2023 zirvesi 7-12 Temmuz tarihlerinde Litvanya'nın Vilnius şehrinde toplandı. Zirvede liderler ittifakın karşı karşıya olduğu çok çeşitli sorunları ele aldılar ve Ukrayna'ya desteğin devamını teyit ettiler.

Gündemde;

- Finlandiya ve İsveç'in üyelikleri
- Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı ve NATO'nun Ukrayna'ya desteği
- Terörizmle mücadele
- Orta Doğu ve Afrika'daki gelişmeler
- Balkanlar
- NATO'nun Çin'e yönelik yaklaşımı
- NATO savunma harcamaları ve modernizasyon
- Nükleer yayılma
- Kimyasal ve biyolojik silahlar
- NATO hava ve füze savunma sistemi
- Dijitalleşme, siber ve uzay konuları
- İklim değişikliği yer buldu.

31 ALLIES, 1 NATO

FOTOĞRAF: NATO YOUTUBE

Finlandiya'nın üyeliğinin onaylanmasıyla birlikte NATO üye sayısı 31 oldu. İsveç'in üyelik süreci ise devam ediyor. Türkiye ve Macaristan'ın kendi hukuklarına göre Katılım Anlaşmasını onaylaması gerekiyor. Bu sürecin yeni yıla kalmadan tamamlanacağı tahmin ediliyor. Süreç tamamlandığında 1949'da 12 kurucu üye ile oluşan İttifak, Soğuk Savaş'ın bitmesi ve SSCB'nin dağılmasına karşın genişlemeye devam ederek 32 üyeye ulaşmış olacak.

BRICS GENİŞLEME YOLUNDA

FOTOĞRAF: REUTERS

Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'nın üye olduğu BRICS'in bu yılki liderler zirvesinde genişleme konuşuldu. Üyelerin hepsi genişleme yanlısı ancak genişleme amacı, kapsamı ve takvimi konusunda fikir ayrılıkları var. Çin ve Rusya genişlemeyi ABD ve Batı'ya dengeleme vasıtası olarak görürken, Hindistan ve Brezilya, ABD ve G7 ile rekabete girilmesini desteklemiyor. Üyelik kriterleri konusunda da farklı yaklaşımlar söz konusuydu. Kurucu üyelerin bir kısmı uluslararası yaptırım uygulanan ülkelerin üyeliğini desteklemiyordu. Bu özellikle İran ve Venezuela gibi ülkeleri kapsam dışına itiyordu.

Uzun tartışmalar sonucu 6 ülkenin (Mısır, Suudi Arabistan, Etiyopya, İran, Arjantin, Birleşik Arap Emirlikleri) üyeliğe davet edilmesi kararlaştırıldı. Bu ülkelerin üyeliği 1 Ocak 2024'ten itibaren geçerli olacak.

BRICS'in önümüzdeki dönem ortak para birimi dahil ne tür ortak politikalar üzerinde uzlaşacağı ve uygulayabileceği bilinmiyor. Üyelerin artışı bir taraftan Gruba güç katarken diğer taraftan ortak politikalar uygulanmasını zorlaştırıyor ve sıkı bir Bloktan ziyade gevşek etkileşimli birlikteliği ortaya çıkarıyor. Bu itibarla bazı yorumcuların öne sürdüğü gibi BRICS'i Batı karşıtı bir konuma yerleştirmek ve Birlik ve Blok olarak tanımlamak için henüz çok erken.

Saudi Arabia

Egypt

United Arab Emirates

Argentina

Iran

Ethiopia

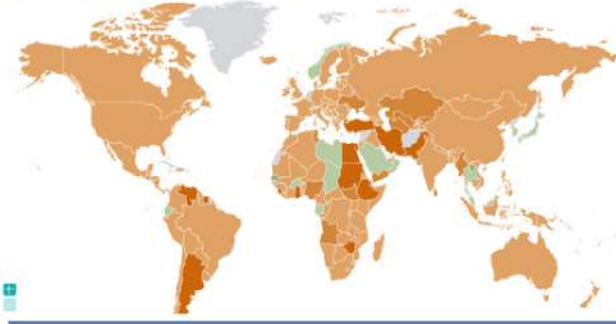
FOTOĞRAF: OLIVEBOARD

Küresel Ekonomik Görünüm: Yüksek Enflasyon, Düşük Büyüme

Inflation rate, end of period consumer prices
Annual percent change

MAP (2023)

25% or more 10% - 25% 3% - 10% 0% - 3% less than 0% no data

LIST (2023)

Country Region Analytical group

Country	Value
Togo	2.7
Tokelau	no data
Tonga	5.9
Trinidad and Tobago	4.5
Tunisia	10.5
Türkiye, Republic of	45
Türkmenistan	11.3
Turks and Caicos Islands	no data
Tuvalu	5.9
Uganda	7.4
Ukraine	20
United Arab Emirates	3.4
United Kingdom	4.2
United States	3
United States Virgin Islands	no data

Dünyada enflasyon ve hayat pahalılığı ülkeler için ekonomik gündemin ön sıralarında yer almaya devam ediyor. Dünya enflasyonla mücadele ediyor ancak bazı ülkelerdeki fiyat artışı diğerlerinin katlarca fazlası.

IMF'nin yandaki haritasında ülkeler enflasyon oranlarına göre renklendirilmiş. Açık yeşilin tonlarıyla işaretlenmiş ülkeler yüzde 3'ün altında ya da eksiye. Bu ülkelerin bir kısmı Afrika'da olmakla

birlikte Avrupa'da yer alan Norveç, Hollanda, Belçika ve İsviçre' de yüzde 2'lerde seyrediyor. Renkler sarı ve kahvenin tonlarında koyulaştıkça enflasyon oranı artıyor. En koyu renk yüzde 25 ve üstünü gösteriyor. Türkiye 12 ülke ile bu grupta yer alıyor. IMF verisine göre petrol kaynaklarıyla bilinen Venezüella yüzde 250 ile dünya birincisi. IMF haritası ülkeleri genel oranları ile gösterirken ülkelerin içinde farklı sosyo ekonomik grupların ve bölgelerin yaşamakta olduğu gerçek enflasyona dikkat çekemiyor.

Kaynak: <https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIEPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO/WORLD>

DÜNYA EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ

IMF'nin periyodik olarak yayımladığı ekonomik raporlarından 25 Temmuz tarihli raporda önemli tespit ve öngörüler yer alıyor.

Rapora göre; dünya ekonomisi yaşanan tüm krizlere karşın dayanıklılık göstermiştir. Ancak ekonomik sektörler ve bölgeler arasında genişleyen farklılıklar nedeniyle küresel toparlanma yavaşlıyor. Küresel büyümenin 2022'deki yüzde 3,5'ten hem 2023 hem de 2024'te yüzde 3,0'a düşeceği tahmin ediliyor. Enflasyonla mücadele amacıyla merkez bankası politika faiz oranlarındaki artışlar reel ekonomi üzerinde baskı oluşturmaya devam ediyor. Küresel enflasyonun 2022'deki yüzde 8,7'den 2023'te yüzde 6,8'e, 2024'te ise yüzde 5,2'ye düşmesi bekleniyor.

Çoğu ekonomide öncelik, finansal istikrarı sağlarken enflasyonun sürekli olarak düşürülmesidir. Bu nedenle merkez bankalarının fiyat istikrarını yeniden tesis etmeye odaklanması, mali denetim ve risk izlemeyi güçlendirmesi gerekiyor.

Kaynak: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/07/10/world-economic-outlook-update-july-2023>

KÜRESEL İNOVASYON ENDEKSİ 2022

Dünya bu derece olumsuz bir ekonomik görünüm yaşarken çıkış yollarından biri ekonomik sektörlerde inovasyon olarak görülüyor. Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO), 15 yıldır küresel inovasyon raporu ve endeksi yayımlıyor. Bu ayın sonunda 16. Rapor yayımlanacak. Bu köşede 2022 Raporundan önemli tespitlere yer verildi.

Raporda ülkeler, 21 gösterge bazında (Politik Çevre, Genel Altyapı, Yasal Çevre, Ekolojik Sürdürülebilirlik, Bilgi Üretimi, Eğitim, vd.) değerlendirilerek inovasyon kapasiteleri bulunmuştur.

2022 Raporunun önemli tespitleri olarak;

-İnovasyon yatırımlarının, COVID-19 salgınının en yüksek olduğu dönemde büyüdüğü ve 2021'de patlama yaşandığı, ancak dünya yeni zorluklarla karşı karşıya kalırken inovasyon yatırımlarının dayanıklılığının belirsiz olduğu;

-Teknolojik ilerleme ve yeniliğin sosyoekonomik etkisinin güçlü olmadığı, dolayısıyla yenilik odaklı büyümenin geleceğinin tehlikede olduğu;

-Türkiye dahil gelişmekte olan birçok ülkenin yenilik konusunda beklentilerin üzerinde performans gösterdiği yer alıyor.

2022 Endeksinde Türkiye 132 ülke arasında 37. sırada yer alıyor.

Kaynak: https://www.wipo.int/global_innovation_index/

Küresel Çevresel Görünüm-İklim Değişikliği: Ağustos 2023- Yangınlar ve Su Taşkınları Ayı

YAZ 2023-KAYDEDİLEN EN SICAK MEVSİM

Sıcak hava dalgaları, yangınlar, kuraklıklar ve seller gezegeni kasıp kavuruyor ve dramatik sonuçlar doğuruyor. 2023 yaz mevsimi ve özellikle Ağustos kayıtlara geçen en sıcak ay olmuş. Hawaii takımadalarındaki Maui'de Lahaina kasabasını harap eden orman yangınlarında 2 bin 700'den fazla bina yok oldu, 114 kişi hayatını kaybetti. Avrupa'da yaz aylarında çıkan yangınlar, yılda 2,3 milyon ton karbondioksit emebilecek ağaçlık alanları ortadan kaldırdı. İklim değişikliği, artan orman yangınlarında önemli bir itici güç. Bugün yaşanan aşırı sıcak hava dalgaları, 150 yıl öncesine göre 5 kat daha fazla ve dünya ısınmaya devam ettikçe daha da sıklaşması bekleniyor.

Aşırı yüksek sıcaklıklar araziye kurutuyor ve daha büyük orman yangınları yaratılmasına sebep oluyor. Bu durum orman yangınlarından kaynaklı yüksek emisyonlara yol açarak iklim değişikliğini daha da şiddetlendiriyor.

Kaynak: <https://tr.euronews.com/green/2023>

Türkiye'de yaşanan orman yangınları da gündemin en önemli konularından birisi. 2022'de 2 bin 43 orman yangınında 12 bin 384 hektarlık alan yok oldu.

Türkiye'de son 10 yıldaki orman kaybının yüzde 61.5'i 2021'de gerçekleşti. 2021 yılında Türkiye'de gerçekleşen 2 bin 793 orman yangını dünya basınında genişçe yer almıştı. O yıl, Antalya'nın Manavgat ilçesinde başlayan ve Türkiye'nin 5 bölgesine yayılan orman yangınlarında 53 ildeki 299 orman yangınında 8 kişi hayatını kaybetmişti.

Son 5 yılda kaydedilen verilere göre, orman yangınlarının Türkiye'de her yıl önceki yıllara göre büyük artış gösterdiği, binlerce hektar orman alanının ve yerleşim yerinin küle dönmesinin yanı sıra yüzlerce canlının hayatını kaybetmesine neden olduğu göze çarpıyor.

Kaynak: <https://sputniknews.com.tr/20230815/orman-yanginlari-her-yil-belcika-buyuklugunde-alani-yok-ediyor-1074656249.html>

SU TAŞKINLARI DÜNYAYI ETKİLEDİ

2023 yaz aylarında ülkeler yangınlarla mücadele ederken beklenmeyen fırtınalar, aşırı yağışlar ve su taşkınları yaşamı zorlaştırdı. Eylül başında Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan'da kentler ve tarım alanları sular altında kalırken can kayıpları yaşandı ve büyük maddi zararlar oluştu.

ABD, Brezilya, Japonya da su taşkınlarına maruz kaldı ve maddi kayıplarla birlikte can kayıpları yaşandı.

FOTOĞRAF: AA

Aşırı yağışlardan ve su taşkınlarından en korkunç tablo Libya'da oluştu. Libya'da yaşanan aşırı yağışlarla barajlar tahrip oldu, dereler taşı, kanalizasyonlar patladı, sel baskınlarında kentler sular altında kaldı. Başta Derne olmak üzere kentlerde zarar çok büyük. Can kayıpları tam olarak bilinmiyor ancak binlerce insan hayatını kaybetti ve binlerce kayıp var. İç savaş içindeki Libya karşılaştığı ağır tabloyla baş edebilecek durumda değil. Uluslararası yardımlar ve kurtarma çalışmaları ise yavaş ilerliyor ve yetersiz kalıyor.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE KARŞI MÜCADELEDE NEREDEYİZ?

İklim değişikliği ile mücadele başta BM olmak üzere uluslararası toplumun ve bazı ülkelerin gündeminde yer alıyor. BM'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin 13'üncüsü İklim Eylemi.

Home About Goals Take Action Partnerships News And Media UN 2023 SDG Summit

Goal 13: Take urgent action to combat climate change and its impacts

13 CLIMATE ACTION

Bu hedefe ulaşmak için yapılması gerekenler listelenmiş ve anlaşmalar yapılmış durumda ancak uygulama çok zayıf.

Yapılması gerekenler aslında çok basit.

Yakıt olarak kömür, petrol ve doğal gazdan vazgeçeceğiz. Bu yakıtların yanması ile oluşan karbondioksitin gezegenimizin dengesini bozmasına ve tüm atmosferin ısınmasına yol açmasına engel olacağız. Araştırmalar, dünyadaki sera gazı emisyonlarının en az yüzde 15'inin kaynağının hayvan yetiştiriciliği olduğunu gösteriyor. Kırmızı et yemeyi azaltırsak yangınlardan sel ve taşkınlardan daha az etkileniriz.

Küresel Çevresel Görünüm: Gıda Krizi

Global Food Crisis

Çatışmalar, ekonomik şoklar, aşırı iklim koşulları ve artan gübre fiyatları bir araya gelerek benzeri görülmemiş boyutlarda bir gıda krizi yaratıyor.

Dünya Gıda Programı (WFP) raporuna göre, dünyamızda 783 milyon civarında insan bir sonraki yemeğinin nereden geleceğinden emin değil.

WFP, çalıştığı 79 ülkede 2023 yılında 345 milyondan fazla insanın yüksek düzeyde gıda güvensizliğiyle karşı karşıya kalacağını tahmin ediyor. Bu, 2020'deki rakamın iki katından fazla.

Çatışmalar hâlâ açlığın en büyük etkeni. Dünyadaki aç insanların yüzde 70'i savaş ve şiddetten etkilenen bölgelerde yaşıyor. Ukrayna'daki savaş, çatışmaların açlığı nasıl beslediğini, gelir kaynaklarını yok ettiğini, tedarik zincirini bozduğunu gösteren bir başka kanıttır.

İklim krizi, küresel açlıktaki hızlı artışın önde gelen nedenlerinden biridir. İklim şokları hayatları, mahsulleri ve geçim kaynaklarını yok ediyor ve insanların kendi kendilerini besleme yeteneklerini zayıflatıyor.

Dünyada bazı bölgeler gıda yetersizliği ve açlık vakaları açısından dikkat çeken "sıcak noktalar". Orta Amerika Kurak Koridoru ve Haiti'den Sahel, Orta Afrika Cumhuriyeti, Güney Sudan ve ardından doğuya doğru Afrika Boynuzu, Suriye, Yemen ve Afganistan'a kadar çatışma ve iklim şokları milyonlarca insanı uçurumun eşiğine getiriyor.

The Future We Don't Want: Cities & food security

By the 2050s

2.5 billion urban dwellers live in countries where at least one major crop production/yield will decline by 10% or more.

Major crops include maize, rice, soy and wheat.

Over 1600 cities could be impacted.

Cities consume between 50 to 70% of food.

Kentsel alanlarda yaşayan haneler için de sağlıklı gıda ürünlerine uygun fiyatlarla erişim giderek zorlaşıyor. Gıda ürünlerinin fiyatlarındaki orantısız artışlar yanında uzak bölgelerden tedarik, tedarik zincirine yeni halkalar eklenmesi ve ulaşım masraflarının artması sorunu başta büyük kentler olmak üzere kentsel yerleşmelerde yaşamsal sorunlardan biri haline getirmiştir. Dolayısıyla kentler geleceğin gıda kıtlığı sıcak noktası olmaya adaydır. Önümüzdeki yıllarda dünya nüfusunun ağırlıklı kısmının yaşayacağı kentleri de büyük tehlikeden korumalıyız.

KENTSEL TARIM KONGRESİ: 16-17 KASIM 2023

Kentsel gıda sorunlarına çözüm arayışına akademik bir katkı olarak İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul Planlama Ajansı ve İBB Tarımsal Hizmetler Dairesi tarafından Yerel Yönetimler, Gıda Güvencesi ve Kentsel Tarım: Küresel ve Ulusal Seçenekler başlıklı bir Ulusal Kongre planlanmıştır.

Kongre yüz yüze icra edilecektir. Kongre'ye katılım ücretsizdir.

Kongrede iki gün boyunca çeşitli konular ele alınacaktır

- Küresel, ulusal ve kentsel gıda sorunları bağlamında kentsel tarım tipolojileri ve kentsel tarımın sağlayabileceği çeşitli faydalar da dahil olmak üzere konu hakkında tespitlerin ve önerilerin sunumu.
- Dünyada kentsel tarım uygulamaları.
- Türkiye'de kentsel tarımın kapsayıcı, sürdürülebilir ve yenilikçi bir şekilde yapılması için merkezi ve yerel yönetimlerce mevzuat ve teşvik düzenlemeleri dahil yapılması gerekenlerle ilgili önerilerin tespiti.
- Uluslararası iş birliği imkanlarının araştırılması.
- Kamu ve özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların kentsel uygulamalarının sunumu ve fikir alışverişi.
- Türkiye'de Büyükşehir Yasası'nın bir sonucu olarak il sınırları ile tanımlanan kentsel alanın tarımsal faaliyetler üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi,
- Hobi bahçeleri ve benzeri türden son döneme ilişkin yeni arayış ve uygulamaların kentsel tarım yaklaşımı açısından değerlendirilmesi
- Kentsel alanda yapılaşma baskısı ve saçaklanma süreçlerinin tarım ve kentsel tarım açısından değerlendirilmesi.

Kongre sayfasına ulaşmak için:

<https://usam.arel.edu.tr/yerel-yonetimler-gida-guvencesi-ve-kentsel-tarim-kuresel-ve-ulusal-secenekler/>

YAPAY ZEKA VE TRANSHÜMANİZM

Bilgisayarların sözlü ve yazılı dili görme, anlama ve tercüme etme, verileri analiz etme, önerilerde bulunma ve daha fazlasını yapma yeteneği de dahil olmak üzere çeşitli gelişmiş işlevleri gerçekleştirmesine olanak tanıyan bir dizi teknolojiyi kapsayan yapay zekanın kullanım alanları sağlıktan eğitime, pazarlamadan e-ticarete, görsel tasarımdan programlamaya, edebiyattan güzel sanatlara her geçen sürekliliği artıyor. Yapay zeka robotik sistemlerle entegre edilerek insanların görevlerinin bir kısmını devralıyor. Bu itibarla yapay zeka hayatımızı kolaylaştırırken ve fayda sağlarken insanlığa olası olumsuz etkileri endişe yaratıyor.

Son dönemlerde yapay zekanın insanla etkileşiminin geleceği üzerine yapılan araştırmalar ve ortaya atılan yaklaşımlar ilgi çekiyor. USAM ekibi olarak bu köşede bilim kurgu yazarı Andrew Gillsmith tarafından kaleme alınan ve CrimeReads adlı sitede yayımlanan **"Yapay Zeka ve Transhümanizm: İnsanlığın Sonraki Evrimine Yol Açacak mı, Yoksa Onu Sonlandırarak mı?"** başlıklı yazının özetini paylaşmak istedik.

Yazar, kötü niyetli yapay zekanın hakim olduğu distopik geleceğin uzun zamandır bilim kurgunun dayanak noktası olduğunu belirterek yazısına başlıyor ve fütüristlerin bilgisayarların uzak olmayan bir gelecekte insan zekasını geride bırakacağını öngördüğünü, onların haklı olup olmadığını yalnızca zamanın göstereceğini belirtiyor.

Gillsmith'e göre, tehlike yapay zeka değil, transhümanizmdir. **Bize daha çok benzeyen makineler yapma konusunda endişelenmemeliyiz. Kendimizi daha çok makinelere benzetme konusunda endişelenmeliyiz.** Bu noktada yazar transhümanizme de değiniyor.

Transhümanizm, insan bilinciyle bütünleşecek yapay zeka ve teknolojinin yardımıyla insanlığın biyolojinin sınırlarını aşacağını teorileştirir. Transhümanizmin savunucuları, insan zihninin makinelere "yüklenmesinin" ve böylece bir tür ölümsüzlüğe ulaşmanın mümkün olacağını iddia ediyor.

Yapay kalpler, protez uzuvlar, vücudumuzu düzenleyen çeşitli implantlar gibi yaşamı uzatan teknolojilerle zaten siberetik bir çağa girdiğimizi savunuyorlar.

Elon Musk şu anda insan zihni ile yapay zihin arasında doğrudan iletişime olanak sağlayacak "beyin-bilgisayar arayüzleri" üzerinde çalışıyor.

Yapay zekanın bilince müdahalesi, insanlığın yok edilmesi riskini önemli ölçüde artırıyor.

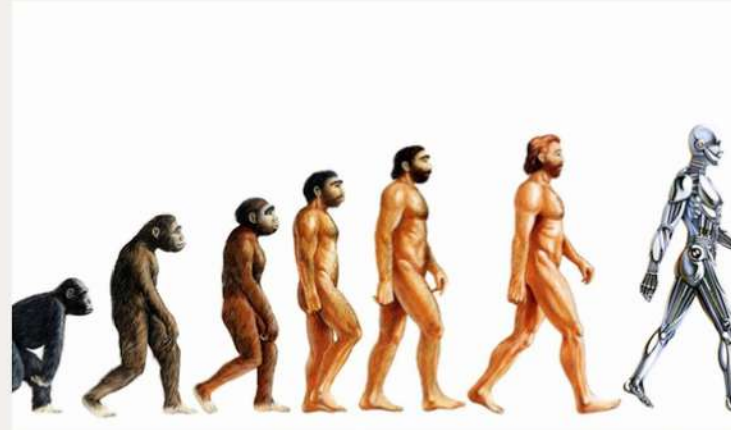
Tür olarak sınırlara saygı gösterme konusunda pek iyi olduğumuzu kanıtlayamadık. En iyi şekilde hazırlanmış teknolojik planlarımızın kendimiz ve gezegeni paylaştığımız kişiler için nasıl sıklıkla feci sonuçlara yol açtığını görmek için insanların çevre üzerinde yarattığı yıkıma bakmamız yeterli.

Yazar, pek çok açıdan yeni bir dünyaya giderek daha da yaklaştığımızı iddia ediyor. Ona göre, dijital medya teknolojisi ve sosyal algoritmalar artık yalnızca davranışı tahmin etmek için değil, onu yönlendirmek için de kullanılabilir.

Gillsmith, bilincin doğası hakkında ne kadar az şey bildiğimiz göz önüne alındığında, transhümanist bir geleceğe doğru hızla ilerlerken yanlış şeyleri yaptığımızdan endişelenmemiz gerektiğini dile getiriyor ve eğer Frankenstein'in canavarını yaratırsak, onu muhtemelen kendi içimizde yaratacağımızı ifade ediyor.

Kaynak:

<https://crimereads.com/will-ai-and-transhumanism-lead-to-the-next-evolution-of-mankind-or-doom-it/>

Fotoğraf: <https://gaiadergi.com/gelecek-teknoloji-akimi-kisaca-transhumanizm/>

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (AREL USAM)

İLETİŞİM:

Prof. Dr. Oktay BİNGÖL, Müdür, oktaybingol@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1622

Dr. Öğr. Üyesi Selma ŞEKERCİOĞLU BOZACIOĞLU, Müdür Yrd. selmasekercioglu@arel.edu.tr, 0850 850 27 35- 1469

Dr. Yunus KARAAĞAÇ, Stratejik Araştırmalar Uzmanı, yunuskaraagac@arel.edu.tr 0850 850 27 35-1647

Sinem KARATAŞ, İdari İşler Uzmanı, sinemkaratas@arel.edu.tr, 0850 850 27 35-1622

ADRES:

Turkoba Mahallesi Ergüvan Sokak No:26 / K 34537

Tepekent – Büyükçekmece

İstanbul-Türkiye

arelusam@arel.edu.tr

arelusam01@gmail.com